

سلامت و رفاهیت

وزارت اطلاعات و امور خارجه
تیم مدیریت

۴۵۵۲.

دانشگاه تهران

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

۱۳۸۲ / ۱ / ۲۰

احزاب سیاسی از دیدگاه امام خمینی «ره»

از انتشارات آیت الله العظمی
امام خمینی

نگارش: علی بخشعلی

استاد راهنما: حضرت آیت الله استاد عباسعلی عمید زنجانی

استاد مشاور: آقای دکتر فیروز اصلانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته حقوق عمومی

۴۵۵۳۰

فرم ارزشیابی پایان نامه کارشناسی ارشد

دانشکده: حقوق و علوم سیاسی گروه: حقوق عمومی

در چارچوب ارزیابی مرحله تحقیقاتی متشع کارشناسی ارشد دانشجویان دانشگاه تهران

آی: ۱۱۷ : علی بخشعلی
شماره دانشجو: ۲۱۰۳۷۸۰۰۳ به رشته: حقوق عمومی
پایان نامه خود به ارزش: ۴ واحد و یک در نیمسال اول سال تحصیلی: ۷۹-۸۰
گرایش: حقوق عمومی

خداوندت نام نموده بوده تحت عنوان: احزاب از دیدگاه امام خمینی ره

داور

به سرپرستی (استاد راهنما): دکتر عمیدزنجانی استاد مشور: دکتر / اصلانی استاد مشاور دوم (حسب مورد): دکتر کنجدایی
در تاریخ: ۸۱/۱۱/۲۸ در حضور هیأت داوران به شرح ذیل با (موفقیت / عدم موفقیت / اصلاحاتی) دفاع نمود.

اساسی هیأت داوران	مرتبه علمی	محل اشتغال	امضاء
۱- استاد راهنما: دکتر آیت الله عباسعلی عمیدزنجانی	استاد	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲- استاد مشور: دکتر فیروز اصلانی	مربی	" "	
۳- استاد داور: دکتر عباسعلی کنجدایی	استادیار	" "	
۴- استاد داور:			
۵- استاد داور یا استاد مشاور دوم			

به عدد	به حروف
۱۸	هجده

نمره نهایی هیأت داوران:

ملاحظات:

تذکر: نیازی به درج نمره جداگانه هریک از داوران نبوده و فقط نمره مورد توافق هیأت داوران (متوسط) اعلام می شود.

سرپرست تحصیلات تکمیلی دانشکده

با سلام، نظیر به اعلام نمره نهایی فوق الذکر از جانب هیأت داوران خواهشمند است نسبت به انجام امور فراغت از تحصیل دانشجوی یاد شده برابر ضوابط و مقررات اقدام مقتضی مبذول فرمائید.

نام و نام خانوادگی مدیر گروه: دکتر سیدباقر میرعباسی امضاء و تاریخ:

۸۱/۱۱/۲۸

توجه مهم: کلیه نوشته ها به استثناء نمره هیأت داوران و مطالب بند ملاحظات قبل از دفاع باید با ماشین تایپ گردد.
تذکر: این فرم به دفتر تحصیلات تکمیلی دانشکده ارسال و تصویر آن در گروه مربوط نگهداری می شود.

تقديم به ;

روح انقلاب ،حضرت امام خمینی «رض»

اساتيد ارجمندم

پدرم، که رحمت خدا بر او باد

مادر عزیزم

همسر فداکار و فرزندان دلبندم

سپاس و امتنان

ای ناز تو بهترین سر آغاز

چشمی به نیاز ما بینداز

اکنون در این مقطع پر رمز و راز و مشحون از خاطرات شیرین، از تحصیل، که لطف خدای تبارک، رفیق راه گردید تا با تقدیم پایان نامه کارشناسی ارشد، که به نام خلاصه خوبی ها، روح خدا، خمینی عزیز، مزین و متبرک است، خود را بیش از پیش، وامدار و مدیون بهترین و دوست داشتنی ترین انسانهایی بدانم که در این دنیای پر آشوب در حالی که دیگران در مسابقه نفس گیر و بی پایان کسب زر و زور در پی دستیابی به سکوهایی اول هستند، آنها با انتخاب «عشق معلمی» - نه شغل معلمی - «علم الانسان ما لم يعلم» را در گوش جان فرزندان این مرزو بوم، زمزمه می کنند. اساتید ارجمند و فرزانه ای که جام جان خویش را - در عین کم ظرفیتی - از شراب طهور معنویت، صداقت، زهد و روشن ضمیری آنان، لبریز احساس می کنم و تشکر خالصانه خود را نثار حضور معطر و منور آنان می نمایم.

حضرت آیت الله استاد عمید زنجانی، جناب آقای دکتر فیروز اصلانی و جناب آقای دکتر کد خدایی که با راهنمایی ها و رهنمود های خود افقی جدید در برابر دیدگانم گشودند و با بزرگواری و ذره پروری خویش برای همیشه شرمنده ام ساختند. اساتید گرانسنگ گروه حقوق عمومی آقایان دکتر میر عباسی، دکتر ابوالحمد، دکتر عراقی و سایر اساتید محترم و گرانمایه ام.

همچنین از خانمها، ورزنده، قشلاقی، سیدی، نبی، صادقی و همکاران دیگرشان که در تحصیلات تکمیلی دانشکده زحمات فراوانی برای تحصیل دانشجویان متحمل می شوند، تقدیر و تشکر می کنم.

و نهایت سپاس و امتنان خود را از همشیره زاده ام خانم سمیه رحیم زاده که انصافاً در این مدت با صرف وقت فراوان، مجدانه و با دلسوزی زحمات مربوط به تایپ و اصلاح را همراه با کادر محترم غزال گرافیک متحمل گردیدند تقدیم می دارم و از خداوند بزرگ، سلامت و سعادت آنان را مسئلت می نمایم.

علی بخشعلی

فهرست مطالب

- ۱..... چکیده :
۲..... مقدمه :

بخش اول : مفاهیم

- فصل اول : بررسی مفهوم حزب و واژه های نزدیک به آن ۵
مبحث اول : تعریف حزب ۶
گفتار اول دشواری تعریف در علوم اجتماعی ۶
گفتار دوم : تعریف حزب ۶
بند اول : تعریف موريس دو ورژه ۶
بند دوم : تعریف دوم ۷
بند سوم : تعریف سوم ۷
بند چهارم : تعریف هنجاری و توصیفی ، تشریحی ۸
بند پنجم : تعریف حزب در فرهنگ علوم سیاسی ۹
مبحث دوم : عناوین مشابه ۱۰
گفتار اول : انجمن ، کانون ، اتحادیه و جمعیت ۱۱
گفتار دوم : بلوک ، جبهه ۱۲
گفتار سوم : جناح - جناح چپ و جناح راست ۱۳
گفتار چهارم : گروه ، گروه بندی ، گروهک و گروه های فشار یا تحمیل و
تفاوت آن با حزب ۱۸
گفتار پنجم : تشکل ۲۵
گفتار ششم : دسته ، دسته بندی ۲۵
گفتار هفتم : فرقه ۲۷
گفتار هشتم : سازمان ، و تشکیلات و تفاوت آنها با حزب ۲۷
گفتار نهم : جامعه و تفاوت های آن با حزب ۳۱
گفتار دهم : مجمع ۳۳
گفتار یازدهم : محفل ۳۳

بند سوم : حزب مثلث.....	۵۷
بند چهارم : حزب انصار.....	۵۷
بند پنجم : حزب قریش و مهاجران.....	۵۷
بند ششم : عدنانی و فحطانی.....	۵۷
بند هفتم : حزب ملت یا مردم.....	۵۷
بند هشتم : حزب تشیع یا حزب اهل بیت	۵۷
فصل سوم : حزب در غرب.....	۶۲
مبحث اول : کلیات	۶۲
گفتار اول : خاستگاه احزاب	۶۲
گفتار دوم : پیدایی احزاب سیاسی	۶۴
گفتار سوم : بنیادهای دموکراسی و نقش ابزاری احزاب	۶۸
مبحث دوم : کار کرد احزاب سیاسی	۷۱
مبحث سوم : اهداف حزب	۷۵
مبحث چهارم : انواع حزب	۷۸
گفتار اول : از نظر شیوه عضو گیری.....	۷۹
بند اول : احزاب عمومی (عوام)	۷۹
بند دوم : احزاب خواص	۸۰
گفتار دوم : از نظر رای نمایندگان در مجلس	۸۰
بند اول: احزاب انعطاف پذیر.....	۸۰
بند دوم : احزاب انعطاف ناپذیر.....	۸۰
گفتار سوم: از نظر نوع مرام	۸۱
بند اول: احزاب کمونیست	۸۱
بند دوم: احزاب فاشیست	۸۱
بند سوم: احزاب لیبرال.....	۸۲
مبحث پنجم : نظامهای حزبی سیاسی	۸۲
مبحث ششم : منابع در آمدی احزاب	۸۳

گفتار اول: : منابع درون حزبی ۸۳

گفتار دوم: منابع برون حزبی ۸۴

بخش دوم : تحول احزاب و تشکلهای سیاسی در ایران

فصل اول : تحول احزاب در مشروطیت ۸۶

مبحث اول : پیدایی احزاب سیاسی در ایران ۸۷

گفتار اول : فراماسونری در ایران ۸۷

گفتار دوم : نقش فراماسونری در مشروطیت ۹۰

گفتار سوم : کمیته مجازات ۹۳

مبحث دوم : احزاب معروف دوره مشروطه ۹۶

گفتار اول : دو حزب معروف دوره مشروطه ۹۶

(حزب دموکرات عامیون و حزب اجتماعیون اعتدالیون)

گفتار دوم : کمیته دفاع ملی ۱۰۰

فصل دوم : تحول احزاب از مشروطه تا پیروزی

انقلاب اسلامی ۱۰۳

مبحث اول : حزب دموکرات آذربایجان ۱۰۷

مبحث دوم : حزب دموکرات کردستان ۱۰۸

مبحث سوم : حزب توده ۱۰۸

مبحث چهارم : حزب سوسیالیسم ملی کارگران ایران ۱۱۰

مبحث پنجم : حزب آریا ۱۱۱

مبحث ششم : حزب مردم و ملیون ۱۱۲

مبحث هفتم : جبهه ملی ۱۱۴

مبحث هشتم : نهضت آزادی ۱۱۶

مبحث نهم : فدائیان اسلام ۱۱۹

مبحث دهم : جمعیت مؤتلفه اسلامی ۱۲۰

مبحث یازدهم : حزب رستاخیز ۱۲۱

مبحث دوازدهم : انجمن حجتیه ۱۲۲

مبحث سیزدهم : جنبش مسلمانان مبارز	۱۲۳
فصل سوم: تحول احزاب و شکلهایس از پیروزی انقلاب اسلامی	۱۲۴
مبحث اول: حزب جمهوری اسلامی	۱۲۵
مبحث دوم : جامعه روحانیت مبارز تهران.....	۱۲۷
مبحث سوم : مجمع روحانیون مبارز تهران.....	۱۲۹
مبحث چهارم : حزب جمهوری اسلامی خلق مسلمان ایران	۱۳۳
مبحث پنجم : ۵۸ حزب و گروه سیاسی تاسیس شده در سال اول انقلاب اسلامی	۱۳۳
بخش سوم : دیدگاه امام راحل « ره » درباره احزاب	۱۴۴
مقدمه اول : مبانی مشکلات تحزب در ایران	۱۴۴
مقدمه دوم : تحزب و نظریه ولایت فقیه.....	۱۴۸
مقدمه سوم : حزب از نگاه دینداران	۱۵۳
فصل اول : امام، حزب گرایی و اصول حاکم بر آن	۱۵۸
مبحث اول : اندیشه سیاسی امام خمینی و اصول حاکم بر آن	۱۵۸
گفتار اول : تعریف اندیشه سیاسی.....	۱۵۸
گفتار دوم : اصول حاکم بر اندیشه سیاسی امام راحل «ره».....	۱۵۹
بند اول : اصل تکلیف	۱۵۹
بند دوم : اصل مصلحت اسلام و مسلمین.....	۱۶۰
بند سوم : اصل حاکمیت الهی	۱۶۰
بند چهارم : اصل ولایت فقیه و پذیرش یا مقبولیت مردمی	۱۶۱
بند پنجم : اصل زمان و مکان.....	۱۶۲
بند ششم : اصل اجتهاد	۱۶۳
بند هفتم : اصل حق حاکمیت مردم بر سرنوشت خویش.....	۱۶۴
بند هشتم : اصل عدالت	۱۶۵
بند نهم : اصل استقلال آزادی و حکومت اسلامی	۱۶۶
بند دهم : اصل تفکیک ناپذیری دین از سیاست	۱۶۷
مبحث دوم : امام و مفهوم حزب ، تشکل و	۱۶۷

گفتار اول : امام و استفاده از واژه های فوق در موارد مثبت و منفی.....	۱۶۷
بند اول : کار برد منفی	۱۶۷
۱-حزب شیطان و حزبهای شیطانی	۱۶۷
۲- حزب فرمایشی (رستاخیز).....	۱۶۸
۳- حزبهای بدون اسلام	۱۶۹
۴- حزب یهود	۱۶۹
۵- احزاب مخالف	۱۶۹
۶- احزاب چپگرا	۱۶۹
۷- تشکل اهل باطل.....	۱۶۹
۸- جبهه باطل	۱۶۹
۹- جبهه بندی های کاذب	۱۶۹
۱۰- جبهه گیری.....	۱۶۹
۱۱- جمعیت مفسد.....	۱۷۰
۱۲- جمعیت های متفرق.....	۱۷۰
۱۳- جناح های فریب خورده.....	۱۷۰
۱۴- جناح های منحرف	۱۷۰
۱۵- جنايات گروهکها	۱۷۰
۱۶- خرابکاری احزاب.....	۱۷۰
۱۷- خرابکاری گروهکها.....	۱۷۰
۱۸- شیطنت گروهکها	۱۷۰
۱۹- گروهک ورشکسته.....	۱۷۰
۲۰- گروه های خرابکار	۱۷۰
۲۱- گروه های فاسد	۱۷۰
بند دوم : کاربرد مثبت	۱۷۱
۱- احزاب آزادیبخش اسلام.....	۱۷۱
۲- تشکل امت محمد	۱۷۱
۳- جبهه اسلام	۱۷۱

- ۴ - جبهه الله ۱۷۱
- ۵- جبهه مسلم ۱۷۱
- ۶- جناحهای اسلامی ۱۷۱
- ۷- جناحهای خدمتگزار اسلام ۱۷۱
- ۸- جناحهای وابسته به انقلاب ۱۷۲
- ۹ - جنبش اسلامی ۱۷۲
- ۱۰- جنبش دینی ۱۷۲
- ۱۱- جنبش همگانی ملت ۱۷۲
- ۱۲- حزب اسلامی ۱۷۲
- ۱۳- حزب اسلامی جهان ۱۷۲
- ۱۴- حزب الله ۱۷۲
- ۱۵- حزب مستضعفین ۱۷۲
- ۱۶- گروههای اسلامی ۱۷۲
- ۱۷- گروههای مسلمان ۱۷۲
- ۱۸- گروههای معتقد به نظام ۱۷۲
- بند سوم : میزان ایده حزب است ۱۷۳
- گفتار دوم : مبانی نظری احزاب و تشکلهای سیاسی از دیدگاه امام راحل «ره»
- بند اول: امر به معروف ونهی از منکر ۱۷۴
- بند دوم: نصیحت حاکم اسلامی ۱۷۸
- بند سوم : ترویج مکتب ۱۷۸
- بند چهارم : شوری ۱۷۹
- بند پنجم : خدمت به مردم ۱۸۱
- بند ششم : کمک در اداره کشور ۱۸۱
- بند هفتم : دعوت به خیر ۱۸۲
- بند هشتم : احزاب ، تبلور خواست ملت ۱۸۲
- بند نهم : احزاب و دولت سازی ۱۸۳
- گفتار سوم : امام و آزادی احزاب، انجمنها و تشکيل اجتماعات ۱۸۴

۱۸۷.....	گفتار چهارم: امام و چار چوب آزادی احزاب
۱۸۷	بند اول: امام، آزادی احزاب و خیانت.....
۱۸۷	بند دوم: امام، آزادی احزاب و مصلحت ملت
۱۸۸	بند سوم: امام، آزادی احزاب و توطئه های زیانبخش.....
۱۸۹	بند چهارم: امام، آزادی احزاب و عدم ضرر.....
۱۸۹	بند پنجم: امام، آزادی احزاب و خرابکاری سیاسی.....
۱۸۹	بند ششم: امام، آزادی احزاب و اخلاگری و فتنه گری.....
۱۹۰	بند هفتم: امام، آزادی احزاب و ارتباط با بیگانگان.....
۱۹۱	بند هشتم: امام، آزادی احزاب و نقض ملیت و جمهوری اسلامی
۱۹۲	بند نهم: امام، آزادی احزاب و حفظ شعائر اسلامی و قرآن.....
۱۹۲	بند دهم: امام، آزادی احزاب و حفظ وفاق و اتحاد
۱۹۴	بند یازدهم: امام، آزادی احزاب و تساوی در برابر قانون.....
۱۹۴	بند دوازدهم: امام، آزادی احزاب و حفظ حریم مقدسات
۱۹۴	بند سیزدهم: امام، آزادی احزاب و پذیرفتن جمهوری اسلامی
۱۹۵	بند چهاردهم: امام، آزادی احزاب و قبول قانون اساسی
۱۹۶	بند پانزدهم: امام، آزادی احزاب و عمل به قانون
بند شانزدهم: امام، آزادی احزاب و لزوم مرز بندی بین گروه های مخالف و موافق	۱۹۷.....
۱۹۸	بند هفدهم: امام، آزادی احزاب و ائتلاف های باطل.....
۱۹۹	بند هیجدهم: امام، آزادی احزاب و رعایت موازین عقلی، انسانی و اسلامی
۱۹۹	بند نوزدهم: امام، آزادی احزاب و حفظ نقش روحانیت
۲۰۳	بند بیستم: امام، آزادی احزاب و ولایت فقی.....
۲۰۸	گفتار پنجم :: احزاب در قانون اساسی و قوانین عادی
۲۰۸	بند اول: احزاب در قانون اساسی.....
۲۱۱	بند دوم: احزاب در قوانین عادی.....

فصل دوم : امام و موضعگیری نسبت به احزاب	۲۱۵
مبحث اول : امام و ذهنیت منفی تاریخی نسبت به احزاب	۲۱۵
مبحث دوم : مواضع امام نسبت به احزاب و تشکلهای سیاسی	۲۲۰
گفتار اول : امام و حزب رستاخیز ملی ایران	۲۲۲
گفتار دوم : امام و حزب توده	۲۲۴
گفتار سوم : امام و جبهه ملی	۲۳۳
گفتار چهارم : امام و نهضت آزادی	۲۴۳
بند اول : تایید نهضت آزادی	۲۴۳
بند دوم : توبیخ نهضت آزادی	۲۴۷
بند سوم : اعلام عدم رسمیت نهضت آزادی	۲۵۱
گفتار پنجم : امام و سازمان مجاهدین خلق ایران (سمخا)	۲۵۸
بنداول : آزادی فعالیت	۲۶۲
بنددوم : اعلام جنگ مسلحانه علیه جمهوری اسلامی	۲۶۲
بندسوم : استقرار در خاک عراق و عملیات نظامی	۲۶۲
گفتار ششم : امام و گروه فرقان	۲۶۸
گفتار هفتم : امام و حزب دموکرات و کومله کردستان	۲۷۱
گفتار هشتم : امام و انجمن حجتیه	۲۷۶
گفتار نهم : امام و جمعیت موتلفه اسلامی	۲۸۱
گفتار دهم : امام و سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی	۲۸۳
گفتار یازدهم : امام و جامعه روحانیت مبارز تهران	۲۸۴
گفتار دوازدهم : امام و حزب جمهوری اسلامی	۲۸۵
بنداول : امام و مخالفت با تشکیل حزب	۲۸۵
بند دوم : امام و موافقت و حمایت از حزب	۲۸۶
۱- حمایتهای مالی	۲۸۹
۲- حمایتهای سیاسی	۲۹۰
بندسوم : امام و کمرنگ شدن حمایتها از حزب جمهوری	۲۹۲
بندچهارم : امام و توقف فعالیتهای حزب جمهوری (تعطیل)	۲۹۳

۲۹۷	گفتار سیزدهم : امام و مجمع روحانیون مبارز تهران
۳۰۱	نتیجه گیری:
۳۰۵	ضمیمه : قواعد فقهیه
۳۰۸	فهرست منابع و مآخذ

احزاب سیاسی از دیدگاه

امام خمینی (ره)

چکیده

سؤال این است که دیدگاه امام راحل از دو منظر نظری و عملی نسبت به احزاب چه بوده است ؟

در پاسخ به سؤال فوق، فرضیه رساله این است که ایشان از دیدگاه نظری «تحزب» و تشکل را تایید نموده و این تایید مبتنی بر قواعد فقهی است؛ و همانطور که امام راحل برای احزاب و تشکلهای سیاسی، کار ویژه ها و چارچوبهایی بیان نموده اند. از جهت عملی نیز اتخاذ مواضع مثبت یا منفی از سوی ایشان درقبال احزاب و تشکلهای سیاسی، مبتنی بر اصول و قواعدی است که مورد بررسی قرار خواهد گرفت؛ ضمن این که ایشان هیچ حزب و گروهی را بطور مطلق تایید نکرده اند ولی نفی مطلق و تایید مشروط در آثارشان به چشم می خورد که به نوع عملکرد احزاب و تشکلهای سیاسی مربوط می شود.

فرضیه فوق طی سه بخش به تحلیل گذارده خواهد شد، در بخش اول که به مفاهیم اختصاص دارد، طی سه فصل به بررسی خواهیم پرداخت؛ در فصل اول، مفهوم حزب و واژه های نزدیک به آن، در فصل دوم، مفهوم حزب در فرهنگ و ادبیات اسلامی و در فصل سوم، حزب در غرب را به اختصار مورد کنکاش قرار می دهیم. در بخش دوم، تحول احزاب و تشکلهای سیاسی در ایران، مورد مطالعه قرار می گیرد که فصل اول به تحول احزاب در مشروطیت، فصل دوم به تحول احزاب از مشروطیت تا پیروزی انقلاب اسلامی و فصل سوم به تحول احزاب پس از پیروزی انقلاب اسلامی - تا زمان رحلت امام راحل ره - اختصاص دارد. در بخش سوم، که بخش اصلی رساله میباشد، دیدگاه حضرت امام را درباره احزاب، تحلیل می نماییم؛ در این بخش پس از مرور سه مقدمه با عناوین مبانی مشکلات تحزب در ایران، تحزب و نظریه ولایت فقیه و حزب از نگاه دینداران، در فصل اول، امام، حزب گرای و اصول حاکم بر آن و در فصل دوم، امام و موضعگیری نسبت به احزاب را با تفصیل بیشتری بررسی نموده نتیجه گیری خواهیم کرد.

مقدمه

احزاب سیاسی - به شکل جدید - به عنوان یکی از شاخصهای حکومتهای مردم سالار، تعریف، کارکرد و اهداف مشخصی دارند.^۱ در مغرب زمین تأسیس و فعالیت احزاب سیاسی مبتنی بر جهان بینی لیبرالی است^۲ که انسان محوری، عقل مداری، علم محوری و نفی بینش و حیانی از ویژگیهای بارز آن است.^۳

اساسنامه و مرامنامه اگر چه چارچوب فعالیت حزب را ترسیم می نمایند و نوعی الزام به عدم تخطی از آن را در بر دارد اما این قلمرو آن قدر وسیع است که می توان خط قرمز آن را صرفاً «دستیابی به قدرت»^۴ دانست. باید ها و نبایدهای دینی و اصول و معیارهای الهی چون در اصل نظامهای سیاسی غرب جایگاهی ندارد. احزاب نیز که در داخل یک نظام سیاسی معنا پیدا می کنند این چارچوبها را بر نمی تابند.^۵

از سوی دیگر به نظر می رسد در یک نظام سیاسی مبتنی بر بینش و حیانی، احزاب علاوه بر تن دادن به چارچوبهای قانونی و فعالیت در آن قلمرو، باید توجه کامل به رعایت اصول و معیارهای دینی و الهی نظام در همه مراحل فعالیت داشته

^۱ ر،ک، به فصل سوم از بخش اول همین رساله.

^۲ طلوعی، محمود، فرهنگ جامع سیاسی، نشر علم، چاپ اول ۷۲، ص ۲۹

^۳ فلسفه سیاست، تهیه و تدوین موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی ناشر همان، قم ۱۳۷۸ ص ۱۳۶

^۴ آقا بخشی، علی، فرهنگ علوم سیاسی، مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، بهار ۷۴، ص ۵

^۵ فلسفه سیاست پیشین ص ۱۴۳

باشد^۱. امام خمینی (ره) به عنوان یک فقیه و اسلام‌شناس زبردست، اعتقاد راسخ به منشأ الهی حکومت داشتند^۲؛ و بر همین مبنا، نظامی را با دو رکن «جمهوری» و «اسلامی» پایه‌ریزی و تأسیس نمودند و از آنجا که «اسلامی» «محتوا» و «جمهوری» شکل این نظام را بیان می‌کند^۳ ضمن ضرورت توجه به اصول ارزشی اسلام و لزوم متابعت از آن که در قانون اساسی ج.ا.ایران در اصول متعدد، مورد تأکید قرار گرفته است^۴؛ بهره‌مندی از نهادهای دموکراتیک و ابزارهای شناخته شده آن را نیز از نظر دور نداشته‌اند که میتوان به «احزاب» به عنوان یک نمونه بارز اشاره نمود^۵ احزاب وقتی در یک نظام ولایی باشالوده‌های اسلامی وارد می‌شوند قاعدتاً باید با عنایت به این مؤلفه‌ها بازتعریف شوند و فعالیت و اهداف آنها نیز با منشأ نظام همخوانی داشته باشد از اینرو بعد از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، ما شاهد دو دیدگاه موافق و مخالف فعالیت احزاب در جمهوری اسلامی هستیم؛ بهمین جهت ضروری است تا نحوه تعامل احزاب با دولت اسلامی و مبانی دیدگاههای امام راحل (ره) را در این خصوص مورد کنکاش قرار دهیم تا تصویر روشن‌تری از مواضع ایشان در خصوص احزاب فرا چنگ آید. با این توضیح سؤال اصلی رساله این است

^۱ فلسفه سیاست، پیشین ص ۱۴۳

^۲ ولایت فقیه، امام خمینی، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، چاپ نهم، پائیز ۷۸، تهران

^۳ آقا بخشی، علی، فرهنگ علوم سیاسی، پیشین، ص ۱۷۴

^۴ ق. اساسی ج.ا.ا. اصل چهارم. (انتشارات دانشور، تهران، چاپ پنجم، بی تا)

^۵ ر.ک به بخش سوم، فصل اول از همین رساله

که با توجه به ظهور و افول احزاب و سازمانهای سیاسی قبل و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و نحوه فعالیت آنها، دیدگاه امام راحل از دو منظر نظری و عملی درباره احزاب چه بوده است ؟

نظریه رساله در پاسخ به این سؤال همانطور که در طی سه بخش به تحلیل گذارده خواهد شد آن است که ایشان احزاب سیاسی را به صورت مشروط مورد تأیید قرار داده اند . روش تحقیق ، روش کتابخانه ای است با بررسی کلیه آثار سیاسی بازمانده از امام راحل اعم از کتب فقهی و آثار سیاسی به ویژه صحیفه امام که در مناسبتهای مختلف نظر خود را درباره احزاب بیان نموده اند، بنابراین در این نوشتار ابتدا واژه حزب و واژه های نزدیک به آن را بررسی خواهیم کرد، سپس حزب در فرهنگ اسلامی و حزب در غرب ، تعریف، ساختار و کارویژه های آنرا مرور می نمایم آنگاه در بخش دوم تحول احزاب سیاسی در ایران، قبل و بعد از انقلاب اسلامی را بررسی خواهیم نمود و در بخش پایانی، مبانی نظری دیدگاه های حضرت امام درباره احزاب را ذکر خواهیم کرد که در این قسمت ، پذیرش مطلق ، نفی مطلق یا پذیرش مشروط احزاب را با دقت بیشتری دنبال می کنیم . موضع گیری های امام نسبت به احزاب قبل و بعد از انقلاب اعم از احزاب اسلامی ، التقاطی و الحادی از دیگر موضوعات مهمی است که مورد بحث قرار خواهد گرفت ، و در پایان نتیجه گیری از مباحث مطروحه را خواهیم داشت تا به لطف و مدد الهی و راهنمایی های استاد فرزانه حضرت آیت الله عمید زنجانی و رهنمودهای استاد ارجمند آقای دکتر فیروز اصلانی موضوع به نحو شایسته و قابل اعتنا در برابر دیدگان دانش پژوهان و دانشجویان ارجمند قرار گیرد . ان شاء الله.....

والسلام

سازمان اطلاعات و امنیت ملی
مجلس شورای اسلامی
تهران